

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องลัทธิถือผีกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนไทลื้อบ้านแสะ อ.เชียงคำ จ.พะเยา จากข้อมูลที่ได้ศึกษาได้รวบรวมมาดังกล่าว นำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพและปริมาณเสนอตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา โดยได้กำหนดรายละเอียดต่างๆในการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของพื้นที่
2. ความเชื่อการนับถือผีกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. การรวมกลุ่มความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพทั่วไปของพื้นที่

1. ลักษณะที่ตั้ง/ทรัพยากรธรรมชาติ

ชาวไทลื้อในอดีตมักจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้กับป่าเนื่องจากลักษณะของวิถีชีวิตต้องพึ่งอาศัยป่าในการดำรงชีพ ซึ่งไทลื้อบ้านแสะก็ยังคงมีลักษณะของการตั้งถิ่นที่คล้ายๆกับในอดีตทั้งนี้มีการเลือกที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่บนพื้นที่ลุ่มระหว่างภูเขา ล้อมรอบไปด้วยพื้นที่ป่าที่ในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์มาก ต่อมาในระยะหลังเมื่อโทรคมนาคมเข้ามาทำถนนเกิดการสัมปทานตัดไม้เพื่อทำถนน มีการตัดไม้เกินเขตบริเวณที่มีการกำเนิดจัดทำเส้นทางหนทางที่เป็นจริง ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายจำนวนมาก ประกอบกับการส่งเสริมของภาครัฐบาลในด้านการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะประเภทข้าวโพด ทำให้ชาวบ้านเข้าไปจับจองพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเกิดการถากถางพื้นที่ป่าจำนวนหนึ่ง ทำให้พื้นที่ป่าลดลงจำนวนลงในปัจจุบันก็ยังคงเหลือพื้นที่ป่าที่เป็นอาณาเขตที่อยู่อาศัยของหมู่บ้าน ผีเมือง ที่ยังคงรักษาความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพพอจะเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรน้ำที่ดีให้กับชุมชนนอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำในแม่น้ำลาวที่ไหลผ่านกลางหมู่บ้านช่วยในการเพาะปลูกของชาวบ้านให้ได้ผลผลิตที่ดี จะเห็นได้ว่าไทลื้อบ้านแสะยังคงมีวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับการตั้งอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ พวกป่าไม้ แม่น้ำ เป็น

ปัจจัยหลักของการดำรงชีพ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานช่วงอายุระหว่าง 25-50ปี ซึ่งโดยมากจะประกอบอาชีพการเกษตร(ทำไร่ ทำสวน ทำนา)ร้อยละ 72และยังมีอาณาเขตที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอเชียงคำ ประกอบกับมีพื้นที่ติดกับอาณาเขตของอำเภอปง จ.พะเยา นับได้ว่าเป็นพื้นที่อยู่ห่างไกล ฉะนั้นลักษณะของการดำเนินวิถีชีวิตต้องช่วยเหลือกันเองภายในหมู่บ้านและอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เท่าที่จะทำได้

2. ลักษณะของวัฒนธรรมชุมชน

ลักษณะวิถีชีวิตของไทลื้อบ้านแสะไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบันยังคงมีความเชื่อการนับถือผีเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต จะทำอะไรก็จะต้องมีการบอกกล่าวหรือมีการบวงสรวงผีให้ช่วยในการดูแลปกป้องรักษาตนเอง ครอบครัว สัตว์น้อยใหญ่ ให้มีความปลอดภัย อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข และทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์มีใช้ได้อย่างยั่งยืน ไทลื้อบ้านแสะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ครอบครัวในอดีตจะมีอาศัยอยู่กันแบบครอบครัวขยายที่บ้านหลังหนึ่งจะมีหลายๆ ครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันและนับถือผีเรือน ใครจะเข้ามาอาศัยอยู่เป็นสมาชิกใหม่ เช่น เขยหรือสะใภ้ ก็ต้องนับถือผีเรือนด้วย และจะนับถือเชื้อพั้งผู้เฒ่าผู้แก่ในครอบครัวนั้นๆ แต่ในปัจจุบันจะอยู่กันในกลุ่มลักษณะของครอบครัวเดี่ยวแยกออกจากครอบครัวหลักและการนับถือผีเรือนก็มีน้อยมาก ส่วนการปกครองอาศัยอยู่ร่วมกันจะมีการแบ่งกลุ่มออกเป็นหมวดๆ โดยอาศัยความเป็นเครือญาติที่ใกล้ชิดกันและพื้นที่ที่ใกล้กัน เพราะสะดวกแก่การจัดการ ภายใต้การบริหารงานกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งนี้ยังคงมีความเชื่อการนับถือผีเมืองที่จะคอยดูแลความสงบสุข จะทำอะไรที่เกี่ยวกับงานของหมู่บ้านต้องมีการบอกกล่าวก่อน รวมไปถึงเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ เมื่อทำการรักษาทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้ผลก็จะมี การบนบานศาลกล่าวผีเมืองให้ช่วยเหลือและการศึกษาต่อ/การสอบแข่งขันก็จะมี การบนบานศาลกล่าว เมื่อสอบผ่านได้แล้วก็จะมี การบวงสรวงเลี้ยงผีเมือง ตลอดไปจนถึงการประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการเกษตรกรรม (ทำไร่ สวน ทำนา) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ป่า น้ำ เพื่อเป็นปัจจัยในการผลิต ทั้งนี้ก็มีความเชื่อการนับถือผีเมือง ผีบ้าน ผีเหมืองฝาย และผีไร่ เข้ามาเกี่ยวข้องในวิถีชีวิต เช่น การทำนา ก็จะมี ความเชื่อผีเหมืองฝาย/ผีนามีการบอกกล่าวผีเหมืองฝาย/ผีน่าให้ช่วยดูแลให้น้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูกนาข้าว เมื่อเก็บเกี่ยวจะมีการบวงสรวงเลี้ยง

ความเชื่อเรื่องผีกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ในอดีตชาวไทลื้อนับได้ว่าเป็นกลุ่มชนชาติที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและมีความผูกพันกับความเชื่อการนับถือผี โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษที่สร้างคุณงามความดี ปกป้องรักษาบ้านเมืองในอดีตให้ลูกหลานได้มีที่ทำมาหากินและสืบเชื้อสายมาจนถึงปัจจุบัน กลุ่มไทลื้อมีการดำรงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับระบบความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น (ความเชื่อผี) ไม่ว่าจะทำอะไรก็มักจะมีการบอกกล่าวผีเสียก่อน ซึ่งผีที่ไทลื้อนับถือจะมีการแบ่งระดับของผีที่นับถือในลักษณะตามความเชื่อด้านการปกครองในอดีตในรูปแบบของเมืองและหมู่บ้าน โดย ผู้ที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าขุนมูลนายมักจะปกครองหัวเมืองและหมู่บ้านสกลลำดับกันลงมา ในทั้งนี้ ไทลื้อบ้านเฮะสามารถที่จะแบ่งความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษที่มีส่วนในการช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับป่าไม้ และแม่น้ำลำธาร (แม่น้ำลาว) ได้ดังนี้คือ

1. ความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

1.1 ผีเมือง (เจ้าพระยาขมภู) ช่วยดูแลทรัพยากรป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ป่าทั้งหมดที่ ชาวบ้านใช้ในการทำกินรวม ไปถึงป่าไม้ที่อดีตเคยใช้เป็นที่ฝังศพบรรพบุรุษ เช่น กรณีของการที่มีบริษัทรับเหมาตัดไม้เพื่อทำทางหลวง แต่มิได้บอกกล่าวขออนุญาตผีเมืองทำให้คนงานที่ตัดไม้ในป่าถูกไม้ล้มทับ จนในที่สุดต้องมีการบวงสรวงเพื่อขอโทษและความเชื่อที่ว่าเมื่อผู้ใดเข้าไปตัดไม้ใหญ่ในป่าโดยไม่บอกกล่าวเมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ก็จะมีประเพณีการรดน้ำคำหัวผีเมืองจะมีการบอกกล่าวเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านรวมถึงเรื่องการเข้าไปตัดไม้ในป่าที่ชาวบ้านเรียกว่า “ผัดผี” จะถูกผีลงโทษด้วยการ ได้รับอันตรายหรือการไม่สบาย

ทั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณระหว่างกลุ่มอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไรซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 ร้อยละของกลุ่มอายุ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีเมืองในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	กลุ่มอายุ (ร้อยละ)				รวม
	15-24 ปี	25-34 ปี	35-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
เห็นด้วย	54.5	82.9	98.6	90.5	85.0
ไม่เห็นด้วย	45.5	17.1	1.4	9.5	15.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.46

 $\chi^2 = 35.15, df = 3$

P = 0.00

จากตาราง 4 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 85.0 โดยเฉพาะในกลุ่มทำงานตอนปลายสูงมากถึงร้อยละ 98.6 ในขณะที่กลุ่มเยาวชนเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 54.5 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 44.1 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าในกลุ่มเยาวชนร้อยละ 45.5 และเป็นกลุ่มทำงานตอนปลายเพียงร้อยละ 1.4 มีความแตกต่างร้อยละ 44.1 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มอายุที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเมืองที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.46 ทั้งนี้ในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ กลุ่มวัยทำงานตอนปลายและกลุ่มวัยทำงานตอนต้น มีความเชื่อเรื่องผีเมืองไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก ส่วนกลุ่มเยาวชนถือว่ายังคงมีความเชื่อเรื่องผีเมืองอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ เนื่องจากกลุ่มเยาวชนยังคงมุ่งประเด็นของความเชื่อเรื่องผีเมือง ในลักษณะของการช่วยเหลือคุ้มครองไม่ให้เกิดภัยอันตรายตลอดถึงการช่วยในการสอบแข่งขัน มิได้มองในส่วนของการช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งในด้านของลักษณะวิถีชีวิตของกลุ่ม เยาวชนรุ่นใหม่ก็ไม่น้อยที่จะมีความสัมพันธ์กับป่าไม้เท่าที่ควร

ตารางที่ 5 ร้อยละของกลุ่มผู้มีการศึกษา จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีเมืองในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	ระดับการศึกษา (ร้อยละ)			รวม
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
เห็นด้วย	94.1	53.1	81.3	85.0
ไม่เห็นด้วย	5.9	46.9	18.7	15.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0,45

 $\chi = 33.49$, df = 2

P = 0.00

จากตารางที่ 5 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่
ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 85.0 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีการศึกษา
ระดับประถมสูงถึงร้อยละ 94.1 ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมต้นเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ
53.1 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 44 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับ
มัธยมต้นพบร้อยละ 46.9 และเป็นกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาประถมเพียง ร้อยละ 5.9 มีความแตกต่าง
ร้อยละ 41 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้มีการศึกษาที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะมีความ
สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเมืองที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.45 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับ
ประถมและมัธยมปลายที่เห็นด้วยกับการที่ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่า
ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยทำงานและผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่จะ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการผลิต

ตาราง 6 ร้อยละของกลุ่มผู้มีอาชีพ จำแนกความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีเมืองในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	กลุ่มอาชีพ (ร้อยละ)					รวม
	นักเรียน/ นักศึกษา	เกษตรกรรวม	รับจ้าง	รับราชการ	ค้าขาย	
เห็นด้วย	50.0	92.4	100.0	0.0	100.0	85.0
ไม่เห็นด้วย	50.0	7.6	0.0	100.0	0.0	15.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.49

 $\chi^2 = 39.39$, df = 4

P = 0.00

จากตาราง 6 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพต่างๆส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 85.0 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขายสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 0 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการพบร้อยละ 100 และเป็นกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างกับค้าขายร้อยละ 0 มีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 100 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเมืองที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดปานกลาง ที่ค่า Cramer's V = 0.49 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และเกษตรกรรวม ที่เห็นด้วยกับการที่ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่ากลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการและนักเรียน/นักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบอาชีพกรรมเกษตรกรรวม รับจ้าง และค้าขาย ต้องอาศัยทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการผลิตและบริโภค

ตารางที่ 7 ร้อยละของกลุ่มผู้มีรายได้ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีเมืองในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	รายได้ (ร้อยละ)			รวม
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
เห็นด้วย	78.3	94.5	83.7	85.0
ไม่เห็นด้วย	21.7	5.5	16.3	15.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.20

 $\chi = 6.45$, df = 2

P = 0.04

จากตารางที่ 7 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 85.0 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ปานกลางสูงมากถึงร้อยละ 94.5 ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 78.3 ซึ่งมีความแตกต่างร้อยละ 16.2 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่า เป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำพบร้อยละ 21.7 และเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ปานกลางเพียงร้อยละ 5.5 มีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 16.2 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเมืองที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.04 และในขนาดที่เล็กน้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.20 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ปานกลางและสูงที่เห็นด้วยกับการที่ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่ากลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา กลุ่มอาชีพ และกลุ่มผู้มีรายได้ ทุกๆกลุ่มที่มีความแตกต่างภายในกลุ่ม ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อเรื่องผีเมืองที่สัมพันธ์กับการช่วยปกป้องดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ป่าทั้งหมดที่ชาวบ้านใช้ในการทำกินรวมไปถึงป่าไม้ที่อดีตเคยใช้เป็นที่ฝังศพบรรพบุรุษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในกลุ่มอายุส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและวัยทำงานมากกว่าวัยเยาวชน กลุ่มการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีการศึกษาระดับประถมและมัธยมปลาย กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพค้าขาย เกษตรกรรม รับจ้าง มากกว่านักเรียน/นักศึกษากับราชการ ในกลุ่มผู้มีรายได้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ปานกลางและสูงมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ

2.2 ผีบ้าน (ผีบรรพบุรุษในหมู่บ้าน) ก็จะคอยช่วยดูแลป่าไม้ที่อยู่ติดบริเวณหมู่บ้านที่อดีตเคยใช้เป็นที่ฝังศพบรรพบุรุษ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นที่อยู่อาศัยของผีบ้าน ผีเมือง จึงไม่กล้าที่จะเข้าไปใช้พื้นที่ดังกล่าวทำให้เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ ดังเช่นกรณีของการเข้ามาของกลุ่มองค์กร สุภณมิตรที่ส่งเสริมการปลูกกาแฟในพื้นที่ป่าไม้ที่อดีตเคยเป็นที่ฝังศพของบรรพบุรุษของไทลื้อบ้านแะะ จึงเกิดการรวมกลุ่มคัดค้านการปลูกกาแฟในที่สุดก็ไม่มีกาแฟปลูกและเรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปถางถางพื้นที่ป่าไม้ในบริเวณที่หอศาลผีบ้าน โดยมีได้บอกกล่าวต่อมาก็เกิดการล้มตายของชาวบ้านเป็นจำนวนมากจนในที่สุดต้องมีการจัดทำพิธีกรรมบวงสรวงเลี้ยงผีเพื่อขอโทษ

ทั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณระหว่างกลุ่มอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบ้านมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 ร้อยละของกลุ่มอายุ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแะะ ปี 2545

ความเชื่อ	กลุ่ม (ร้อยละ)				รวม
	15-24 ปี	25-34 ปี	35-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
เห็นด้วย	66.7	80.5	97.2	85.7	85.6
ไม่เห็นด้วย	33.3	19.5	2.8	14.3	14.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.33

 $\chi^2 = 18.38$, df = 3

P = 0.00

จากตารางที่ 8 พบว่าไทลื้อบ้านแะะในกลุ่มต่างๆส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ผีบ้านมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 85.6 โดยเฉพาะในกลุ่มทำงานตอนปลายสูงมากถึงร้อยละ 97.2 ในขณะที่กลุ่มเยาวชนเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 66.7 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 30.5 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มเยาวชนร้อยละ 33.3 และเป็นกลุ่มทำงานตอนปลายเพียงร้อยละ 2.8 มีความแตกต่างร้อยละ 30.5 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มอายุที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแะะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบ้านที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า $P = 0.00$ และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's $V = 0.33$ ทั้งนี้ในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ กลุ่มวัยทำงานตอนปลายและกลุ่มวัยทำงานตอนต้นมีความเชื่อเรื่องผีบ้านส่วนกลุ่มเยาวชนถือว่ายังคงมีความเชื่อเรื่องผีบ้านอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ เนื่องจากกลุ่มเยาวชนยังคงมุ่งประเด็นของความเชื่อเรื่องผีบ้านในลักษณะของการช่วยเหลือคุ้มครองไม่ให้เกิดภัยอันตรายมิได้มองในส่วนของการช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งในด้านของลักษณะวิถีชีวิตของกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ก็ไม่ค่อยที่จะมีความสัมพันธ์กับป่าไม้เท่าที่ควร

ตารางที่ 9 ร้อยละของกลุ่มผู้มีการศึกษา จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้าน ในกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแะะ ปี 2545

ความเชื่อ	ระดับการศึกษา (ร้อยละ)			รวม
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
เห็นด้วย	93.3	65.6	68.8	85.6
ไม่เห็นด้วย	6.7	34.4	31.3	14.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's $V = 0.34$ $\chi^2 = 19.76$, $df = 2$ $P = 0.00$

จากตารางที่ 9 พบว่าไทลื้อบ้านแะะในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีบ้าน มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 85.6 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมสูงถึงร้อยละ 93.3 ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมต้นเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 65.6 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 27.7 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่า เป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมต้นพบร้อยละ 34.4 และเป็นกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาประถมเพียง ร้อยละ 6.7 มีความแตกต่างร้อยละ 27.7 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้มีการศึกษาที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแะะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบ้านที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า $P = 0.00$ และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's $V = 0.34$ ทั้งนี้ในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมและมัธยมปลายที่เห็นด้วยกับการที่ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้น เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องการใช้ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยพื้นฐานการทำมาหากิน

ตาราง 10 ร้อยละของกลุ่มผู้มีอาชีพ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้านในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	กลุ่มอาชีพ (ร้อยละ)					รวม
	นักเรียน/ นักศึกษา	เกษตรกร	รับจ้าง	รับราชการ	ค้าขาย	
เห็นด้วย	64.3	91.7	50.0	0.0	100.0	85.6
ไม่เห็นด้วย	35.7	8.3	50.0	100.0	0.0	14.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.39

 $\chi^2 = 24.69$, df = 4

P = 0.00

จากตาราง 10 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพต่างๆส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีบ้านมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 85.6 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 0 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการพบร้อยละ 100 และเป็นกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายร้อยละ 0 มีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 100 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบ้านที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.39 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร เห็นด้วยกับการที่ผีบ้านมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่ากลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้าง และนักเรียน/นักศึกษา

ตาราง 11 ร้อยละของกลุ่มผู้มีรายได้ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้านในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	รายได้ (ร้อยละ)			รวม
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
เห็นด้วย	84.1	87.3	86.0	85.6
ไม่เห็นด้วย	15.9	12.7	14.0	14.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.15

 $\chi = 3.96$, df = 2

P = 0.13

จากตาราง 11 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่
ผีบ้านมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 85.6 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้
ปานกลางสูงถึงร้อยละ 87.3 ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 84.1 มีความแตก
ต่างเพียงร้อยละ 3.2 ซึ่งถือว่าไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มี
รายได้ต่ำพบร้อยละ 15.9 และเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ปานกลางเพียงร้อยละ 12.7 มีความแตกต่างกัน
ร้อยละ 3.2 ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะไม่มีความ
สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบ้านที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่ค่า P = 0.13 และใน
ขนาดเล็กน้อย เนื่องการยอมรับการมีนัยสำคัญทางสถิติค่า P ต้องน้อยกว่า 0.05

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา และกลุ่มอาชีพ ที่มีความแตก
ต่างกันภายในแต่ละกลุ่ม ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบ้านที่คอยปกป้องดูแลรักษา
ทรัพยากรป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ป่าในหมู่บ้าน อดีตเคยใช้เป็นที่ฝังศพ
บรรพบุรุษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ในกลุ่มอายุส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและวัยทำงาน
มากกว่ากลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มการศึกษาระดับประถมและมัธยมปลาย
มากกว่ากลุ่มการศึกษาระดับมัธยมต้น กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่เป็นกลุ่มค้าขายและเกษตรกรมากกว่า
กลุ่มรับราชการรับจ้าง นักเรียน/นักศึกษา ยกเว้นในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ก็ยังคงมีความเชื่อเรื่องผีมีส่วน
ช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แต่ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกันไม่มีผลกับความสัมพันธ์ของความเชื่อ
ที่เห็นด้วยกับผีมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3. ผีไร่ คือผีเมืองที่คอยดูแลป่าที่อยู่ติดบริเวณพื้นที่ทำสวนชาวบ้านซึ่งชาวบ้านจะทำการถากถางป่าต้องมีการขออนุญาต เคยมีกลุ่มคนที่มีได้ทำพิธีกรรมบอกกล่าวก่อนที่จะทำการถากถางพื้นที่ป่าเพื่อทำการเพาะปลูกเกิดได้รับบาดเจ็บหรือเกิดโรคร้ายไข้เจ็บขึ้น จะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่า ไทลื้อเชื่อว่าเป็นที่อยู่อาศัยของผีจะทำอะไรก็ต้องมีการบอกกล่าวเสียก่อน

ทั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณระหว่างกลุ่มอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีไร่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 12 ร้อยละของกลุ่มอายุ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	กลุ่ม (ร้อยละ)				รวม
	15-24 ปี	25-34 ปี	35-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
เห็นด้วย	81.8	85.4	98.6	95.2	91.6
ไม่เห็นด้วย	18.2	14.6	1.4	4.8	8.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.25

 $\chi^2 = 11.15$, df = 3

P = 0.01

จากตาราง 12 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มต่างๆส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ผีไร่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 91.6 โดยเฉพาะในกลุ่มทำงานตอนปลายสูงมากถึงร้อยละ 98.6 ในขณะที่กลุ่มเยาวชนเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 81.8 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 16.8 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มเยาวชนร้อยละ 18.2 และเป็นกลุ่มทำงานตอนปลายเพียง ร้อยละ 1.4 มีความแตกต่างร้อยละ 16.8 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มอายุที่แตกต่างกันของ ไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีไร่ที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.01 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.25 ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มทำงานมากกว่าเยาวชน เนื่องจากเป็นกลุ่มมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกนาข้าวไร่

ตาราง 13 ร้อยละของกลุ่มผู้มีการศึกษา จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีไร้ในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	ระดับการศึกษา (ร้อยละ)			รวม
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
เห็นด้วย	96.6	81.3	75.0	91.6
ไม่เห็นด้วย	3.4	18.7	25.0	8.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.29

 $\chi^2 = 14.13$, df = 2

P = 0.00

จากตาราง 13 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีไร้มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 91.6 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมสูงถึงร้อยละ 96.6 ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมปลายเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 75.0 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 21.6 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมปลายพบร้อยละ 25.0 และเป็นกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาประถมเพียง ร้อยละ 3.4 มีความแตกต่างร้อยละ 21.6 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้มีการศึกษาที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีไร้ที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.29 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมและมัธยมปลายที่เห็นด้วยกับการที่ผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้น

ตาราง 14 ร้อยละของกลุ่มผู้มีอาชีพ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีไร้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	กลุ่มอาชีพ (ร้อยละ)					รวม
	นักเรียน/ นักศึกษา	เกษตรกร	รับจ้าง	รับราชการ	ค้าขาย	
เห็นด้วย	82.1	94.7	100.0	0.0	50.0	91.6
ไม่เห็นด้วย	17.9	5.3	0.0	100.0	50.0	8.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.35

 $\chi^2 = 20.70$, df = 4

P = 0.00

จากตาราง 14 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพต่างๆส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีไร้มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 91.6 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 0 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการพบร้อยละ 100 และเป็นกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างร้อยละ 0 มีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 100 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีไร้ที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.35 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง เกษตรกร เห็นด้วยกับการที่ผีไร้มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่ากลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการและค้าขาย เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวมีการทำมาหากินที่เกี่ยวข้องกับการทำนาข้าวไร่มากกว่า

ตาราง 15 ร้อยละของกลุ่มผู้มีรายได้ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีไร้ในการอน
 ุรุษพยาบาลป่าไม้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	รายได้ (ร้อยละ)			รวม
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
เห็นด้วย	89.9	96.4	88.4	91.6
ไม่เห็นด้วย	10.1	3.6	11.6	8.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.12

 $\chi^2 = 2.48$, df = 2

P = 0.29

จากตารางพบว่าไทลื้อบ้านแฮะ ในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีไร้มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถึงร้อยละ 91.6 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ปานกลางสูงถึงร้อยละ 96.4 ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 84.4 มีความแตกต่างเพียง ร้อยละ 8 ซึ่งถือว่าไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงพบร้อยละ 11.6 และเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ปานกลางเพียงร้อยละ 3.6 มีความแตกต่างกันร้อยละ 8 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีไร้ที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างไม่มีนัยสำคัญที่ค่า P = 0.29 เนื่องจากค่า P มากกว่า 0.05 ในขนาดที่เล็กน้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.12

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา และกลุ่มอาชีพ ที่มีความแตกต่างกันภายในแต่ละกลุ่ม ถ้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับผีไร้ที่คอยปกป้องดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ป่าทั้งหมดที่ชาวบ้านใช้ในการทำกิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ในกลุ่มอายุส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มทำงานมากกว่าเยาวชน กลุ่มผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมและมัธยมปลายมากกว่ามัธยมต้น กลุ่มผู้มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการรับจ้างและเกษตรกรมากกว่ากลุ่มรับราชการและค้าขาย ยกเว้นในกลุ่มผู้ที่มีรายได้พบว่ามีเชื่อที่เห็นด้วยกับผีมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า แต่ในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ที่แตกต่างกันไม่มีผลกับความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีไร้ที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2. ความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

1. ผีเหมืองฝาย/ผีนาค คือผีที่คอยดูแลแหล่งต้นน้ำลำธารในที่นี้หมายถึงแม่น้ำลาวที่ไหลผ่านกลางหมู่บ้านให้มีน้ำเพียงพอตลอดปีในการทำเกษตรกรรม เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีอาชีพการทำไร่ ทำสวน ทำนา จำเป็นต้องอาศัยแม่น้ำลาวเป็นปัจจัยหลักในการทำเกษตรกรรมกรรม เช่น เหตุการณ์การพังของฝายบ้านแฮะปี 2538 เกิดน้ำท่วมพืชไร่ พืชสวนเสียหายจำนวนมาก ซึ่งก่อนหน้าที่ฝายจะพังไม่มีการบวสรวงผีเหมืองฝาย/ผีนาคมา 4-5 ปี เชื่อกันว่าเกิดจากการไม่มีการประกอบพิธีกรรมบวสรวงผีเหมืองฝาย/ผีนาคดังนั้นจึงเริ่มที่จะมีการบวสรวงกันขึ้นมาใหม่ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณระหว่างกลุ่มอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเหมืองฝาย/ผีนาคมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 16 ร้อยละของกลุ่มอายุ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองฝาย/ผีนาคในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	กลุ่ม (ร้อยละ)				รวม
	15-24 ปี	25-34 ปี	35-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
เห็นด้วย	90.9	92.7	72.2	100.0	84.4
ไม่เห็นด้วย	9.1	7.3	27.8	0.0	15.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.30

 $\chi = 15.21$, df = 3

P = 0.00

จากตารางที่ 16 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มต่างๆส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ผีเหมืองฝาย/ผีนาคมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ถึงร้อยละ 84.4 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มทำงานต้นปลายเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 72.2 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 27.8 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มทำงานตอนปลายร้อยละ 27.8 และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 0 มีความแตกต่างร้อยละ 27.8 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มอายุที่แตกต่างกันของไทลื้อ

บ้านแสะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเหมืองฝาย/ผิเนาที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า $P = 0.00$ และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's $V = 0.30$

ตาราง 17 ร้อยละของกลุ่มผู้มีการศึกษา จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองฝาย/ผิเนาในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของไทลื้อบ้านแสะ ปี 2545

ความเชื่อ	ระดับการศึกษา (ร้อยละ)			รวม
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
เห็นด้วย	83.2	87.5	87.5	84.4
ไม่เห็นด้วย	16.8	12.5	12.5	15.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's $V = 0.54$

$\chi = 0.48$, $df = 2$

$P = 0.78$

จากตาราง 17 พบว่าไทลื้อบ้านแสะในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีเหมืองฝาย/ผิเนา มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ถึงร้อยละ 84.4 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายถึงร้อยละ 87.5 ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมเห็นด้วยร้อยละ 83.2 มีความแตกต่างกันเพียงร้อยละ 4.3 ซึ่งถือว่าไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมพบร้อยละ 16.8 และเป็นกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษามัธยมต้นและมัธยมปลายเพียง ร้อยละ 12.5 มีความแตกต่างร้อยละ 4.3 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้มีการศึกษาที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแสะ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเหมืองฝาย/ผิเนาที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ อย่างไม่มีนัยสำคัญที่ค่า $P = 0.78$ เนื่องจากค่า P มากกว่า 0.05 และในขนาดปานกลาง ที่ค่า Cramer's $V = 0.54$

ตาราง 18 ร้อยละของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมือง
ฝาย/ผิวน้ำกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

ความเชื่อ	กลุ่มอาชีพ (ร้อยละ)					รวม
	นักเรียน/ นักศึกษา	เกษตรกร	รับจ้าง	รับราชการ	ค้าขาย	
เห็นด้วย	89.3	82.6	100.0	100.0	100.0	84.4
ไม่เห็นด้วย	10.7	17.4	0.0	0.0	0.0	15.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.11

 $\chi^2 = 2.13$, df = 4

P = 0.71

จากตาราง 18 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพต่างๆส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีเหมืองฝาย/ผิวน้ำมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ถึงร้อยละ 84.4 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง รับราชการและค้าขายสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 82.6 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 17.4 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรพบร้อยละ 17.4 และเป็นกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง รับราชการและค้าขายร้อยละ 0 มีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 100 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเหมืองฝาย/ผิวน้ำที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.71 เนื่องจากค่า P มากกว่า 0.05 และในขนาดที่เล็กน้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.11

ตาราง 19 ร้อยละของกลุ่มผู้มีรายได้ จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองฝาย/ผิณาในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของไทลื้อบ้านแสะ ปี 2545

ความเชื่อ	รายได้ (ร้อยละ)			รวม
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
เห็นด้วย	95.7	90.9	58.1	84.4
ไม่เห็นด้วย	4.3	9.1	41.9	15.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.12

 $\chi^2 = 2.48$, df = 2

P = 0.29

จากตาราง 19 พบว่าไทลื้อบ้านแสะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่ผีเหมืองฝาย/ผิณามีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ถึงร้อยละ 84.4 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำสูงถึงร้อยละ 95.7 ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงเห็นด้วยอยู่เพียงร้อยละ 58.1 มีความแตกต่างร้อยละ 37.6 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เห็นด้วยพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงพบร้อยละ 41.9 และเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำร้อยละ 4.3 มีความแตกต่างกันร้อยละ 37.6 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแสะ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเหมืองฝาย/ผิณาที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.29 เนื่องจากค่า P มากกว่า 0.05 และในขนาดที่เล็กน้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.12

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไทลื้อบ้านแสะในกลุ่มอายุที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับผีเหมืองฝาย/ผิณา ที่คอยปกป้องดูแลรักษาทรัพยากรน้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นในกลุ่มการศึกษา กลุ่มอาชีพ และผู้มีรายได้ ที่มีความแตกต่างภายในแต่ละกลุ่ม พบว่ามีความเชื่อที่เห็นด้วยกับผีเหมืองฝาย/ผิณา มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำแต่ความแตกต่างของภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

3. การรวมกลุ่มความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ไทลื้อบ้านแฮะมีความเชื่อการนับผีเป็นจุดเด่นที่สามารถช่วยในการทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ น้ำ ใต้ ซึ่งถือได้ว่าการนำเอาแนวคิดความเชื่อการนับถือผีบรรพบุรุษเข้ามาเป็นจุดในการรวมกลุ่มความร่วมมือบนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นเกิดความเหมาะสมกับการจัดการทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้สามารถแยกแนวทางการดำเนินการ ได้ดังนี้

3.1 การรวมกลุ่มความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ

ในอดีตชาวไทลื้อบ้านแฮะมีความเชื่อที่ผูกพันกับความเชื่อทางพุทธศาสนา และเชื่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทาง(ผี)ไม่ว่าจะเป็นผีเรือน ผีบ้าน ผีเมืองหรือแม้แต่ผีต่างๆ ที่มักจะอาศัยอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะประกอบกิจกรรมในวิถีชีวิตของคนต้องมีการบอกกล่าว เช่น การประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องมีการบอกกล่าวผีเหมืองฝาย/ผินา ผีไร่ ผีบ้านและผีเมืองให้ช่วยปกปักรักษาให้ได้ผลผลิตที่ดี สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมของการรวมกลุ่มที่มีการรวมตัวกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อการนับถือผีต่างๆ ผู้ที่ไม่เชื่อและทำการลบหลู่ก็จะมีผลทำให้เกิดภัยอันตรายหรือความเจ็บป่วยขึ้น ถึงแม้ว่าระยะเวลาจะล่วงเลยมาจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านลักษณะทางโครงสร้างทางสังคม ที่แต่เดิมเคยมีความเชื่อระบบของการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสของหมู่บ้านกลับกลายมาเป็นระบบความเชื่อในลักษณะของผู้นำที่เป็นทางการมากขึ้น และด้านวัฒนธรรมที่แต่เดิมเคยมีความเชื่อในเรื่องผีที่คอยปกปักรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ กลายมาเป็นวัฒนธรรมการบริโภคนิยม เกิดกระแสของเศรษฐกิจที่หวังเงินตราเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินวิถีชีวิต แต่ชาวไทลื้อก็ยังคงมีความเชื่อเรื่องผีที่คอยดูแลปกปักรักษาทรัพยากรป่าไม้และน้ำให้มีความสมบูรณ์โดย มิให้เกิดการเสื่อมโทรม โดยแบ่งกลุ่มความร่วมมือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ ดังนี้

3.1.1 การรวมกลุ่มความร่วมมืออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1.1 การรวมกลุ่มคัดค้านปลูกกาแฟในพื้นที่ป่า โดยการเข้ามาส่งเสริมด้านเกษตรกรรมเฉพาะปลูกพืชไร่ประเภทกาแฟโดยกลุ่มองค์กรเอกชน(สุกนิมิตร)เข้ามาทางกลุ่มผู้นำที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านในการพิจารณารับแนวทางการดำเนินการและได้นำเสนออยู่ที่ประชุมหมู่บ้าน ทั้งนี้ได้มีกลุ่มชาวบ้านบางกลุ่มก็เห็นด้วยกับการดำเนินการเพาะปลูกกาแฟที่จะใช้พื้นที่ป่าอดีตเคยเป็นที่ฝังศพของบรรพบุรุษที่มีความเชื่อว่าเป็นที่อยู่อาศัยของผีบ้านเพื่อเป็นกองทุนของหมู่บ้านที่จะช่วยกันดูแลผลประโยชน์จากการจำหน่ายกาแฟหมุนเวียนต่อไปบนพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวที่เน้นการระบบเงินตรา แต่ก็มีบางกลุ่มที่เกิดแนวคิดคัดค้านไม่เห็นด้วยกับการดำเนินการที่ขัดต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีความเชื่อเคารพนับถือป่าบริเวณดังกล่าว

เป็นที่ศึกษาลิขสิทธิ์เป็นที่อยู่อาศัยของผีบ้าน ห้ามมิให้ผู้ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ จึงเกิดขบวนการเคลื่อนไหวที่จะต่อต้านแนวคิดดังกล่าว ในลักษณะของการหากลุ่มความร่วมมือที่จะคัดค้าน โดยวิธีการเข้าไปพูดคุยกับกลุ่มผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือด้วยวิธีการทดลองไปนำเสนอแนวคิดการคัดค้านการปลูกกาแฟในพื้นที่ป่าผีบ้าน สังเกตว่าใครเห็นด้วยไม่เห็นด้วยพร้อมที่จะให้การสนับสนุนแนวคิดการคัดค้าน ครั้งนี้ ได้พบว่า มีผู้ให้การสนับสนุนแนวคิดการคัดค้าน ได้แก่ ผู้อาวุโสที่อดีตเคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านบางคนที่ถูกเชิงเป็นเหตุเป็นผล เช่น สารวัตรกำนัน หัวหน้าฝ่ายปกครอง และชาวบ้านที่มีความคิดค้าน โดยอาศัยกลุ่มความร่วมมือเหล่านี้ช่วยในการสนับสนุนแนวคิดคัดค้านการปลูกกาแฟในพื้นที่ป่ามิให้ดำเนินการในลักษณะของป่าอันเป็นที่อยู่อาศัยของผีบรรพบุรุษ (ผีบ้าน) คอยปกป้องรักษาให้ความร่มเย็น ปลอดภัยแต่เมื่อเข้าไปทำลายก็จะทำให้เกิดภัยอันตรายลักษณะต่างๆเกิดขึ้นกับชาวบ้านได้ และชี้แจงถึงผลกระทบจากการเข้าไปทำลายพื้นที่ป่าซึ่งจะทำให้ต้นไม้ใหญ่ที่กำลังเจริญเติบโตต้องหมดไปมีผลกระทบต่อระบบนิเวศในที่ประชุมครั้งต่อมาจึงเกิดการยอมรับในแนวคิดดังกล่าวขึ้นที่จะ ไม่นำพื้นที่ป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยของผีบ้านมาปลูกกาแฟ ทำให้มนุษย์เริ่มเกิดขบวนการเคลื่อนไหวที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเชื่อที่ถือว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นของที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ในลักษณะของการตั้งกฎระเบียบของชุมชนหมู่บ้านขึ้นมาเองจะอาศัยคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้เสนอร่างขึ้นมาและนำเข้าสู่ที่ประชุมของหมู่บ้านเพื่อรับรองตลอดจนถึงการมีผลบังคับที่จะนำไปใช้ต่อไป ทั้งนี้จะจัดตั้งกลุ่มคนที่จะคอยดูแลการเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าและการเข้าไปใช้ประโยชน์ในลักษณะของการอาศัยชาวบ้านคอยช่วยกันสอดส่องดูแลเมื่อมีผู้คนเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าหรือเข้าไปใช้ประโยชน์จะบอกกล่าวผ่านไปยังกลุ่มผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเข้ามาดำเนินการตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ดังเช่น กรณีของนักการภารโรงได้เข้าไปตัดไม้ไผ่ในเขตป่าผีบ้าน จะเกิดการปรับ 500 บาท ตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ที่มีให้คนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยของผีบ้านดังกล่าว เพราะเมื่อเกิดการอนุญาตให้เข้าไปใช้ก็จะเกิดปัญหาต่างๆ ตามมาได้ เช่น การบุกรุกพื้นที่ ไฟป่า เป็นต้น

ทั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณระหว่างกลุ่มอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ว่า ความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบ้านมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร ในการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมของไทลื้อบ้านแฮะ แยกตามกลุ่มอายุเป็นกลุ่มต่างๆดังนี้กลุ่มวัยผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 21 คน กลุ่มวัยทำงานตอนปลาย (อายุ 35-59 ปี) จำนวน 72 คน กลุ่มวัยทำงานตอนต้น (อายุ 25-34 ปี) จำนวน 41 คน และกลุ่มเยาวชน (อายุ 15-24 ปี) จำนวน 33 คนรวมจำนวน 167 คน รายละเอียด ดังนี้

ตาราง 20 ร้อยละของกลุ่มอายุ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้านของไทลื้อบ้าน
สะะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบ พิธีกรรม	กลุ่ม (ร้อยละ)				รวม
	15-24 ปี	25-34 ปี	35-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
เคย	84.8	97.6	100.0	90.5	95.2
ไม่เคย	15.2	2.4	0.0	9.5	4.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.28

 $\chi^2 = 12.20$, df = 3

P = 0.00

จากตาราง 20 พบว่าไทลื้อบ้านสะะในกลุ่มต่างๆส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้านสูงถึงร้อยละ 95.2 โดยเฉพาะในกลุ่มทำงานตอนปลายสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มของเยาวชนเคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมร้อยละ 84.8 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 15.2 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มเยาวชนร้อยละ 15.2 และเป็นกลุ่มทำงานตอนปลายร้อยละ 0 มีความแตกต่างร้อยละ 15.2 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มอายุที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านสะะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.28 ทั้งนี้กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยทำงานทั้งตอนต้นและตอนปลายจะเคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้านมากกว่ากลุ่มเยาวชน

ตาราง 21 ร้อยละของกลุ่มผู้มีการศึกษา จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้านของ
ไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	ระดับการศึกษา (ร้อยละ)			รวม
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
เคย	98.3	87.5	87.5	95.2
ไม่เคย	1.7	12.5	12.5	4.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.23

 $\chi^2 = 8.77$, df = 2

P = 0.01

จากตาราง 21 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้านสูงถึงร้อยละ 95.2 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมสูงมากถึงร้อยละ 98.3 ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายร้อยละ 87.5 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 10.8 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษามัธยมต้นและมัธยมปลายร้อยละ 12.5 และเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมร้อยละ 1.7 มีความแตกต่างร้อยละ 10.8 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $P = 0.01$ และในขนาดที่เล็กน้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.23 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่มีการระดับประถมศึกษาจะเคยเข้าร่วมการประกอบพิธีกรรมมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษามัธยมต้นและมัธยมปลาย

ตาราง 22 ร้อยละของกลุ่มผู้มีอาชีพ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้านของไทลื้อบ้านสะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	กลุ่มอาชีพ (ร้อยละ)					รวม
	นักเรียน/นักศึกษา	เกษตรกร	รับจ้าง	รับราชการ	ค้าขาย	
เคย	82.1	98.5	100.0	100.0	50.0	95.2
ไม่เคย	17.9	1.5	0.0	0.0	50.0	4.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.37

 $\chi^2 = 22.80$, df = 4

P = 0.00

จากตาราง 22 พบว่าไทลื้อบ้านสะในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้านสูงถึงร้อยละ 95.2 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพรับจ้างและรับราชการสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้ค้าขายร้อยละ 50 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 50 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้ค้าขายร้อยละ 50 และเป็นกลุ่มผู้รับจ้างกับกลุ่มรับราชการร้อยละ 0 มีความแตกต่างร้อยละ 50 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านสะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.37 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างรับราชการ เกษตรกรและนักเรียน/นักศึกษาจะเคยเข้าร่วมการประกอบพิธีกรรมผีบ้านมากกว่ากลุ่มผู้ค้าขาย เนื่องจากกลุ่มค้าขายมีเวลาส่วนใหญ่ให้กับธุรกิจไม่มีเวลาที่เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเท่าที่ควร

ตาราง 23 ร้อยละของกลุ่มผู้มีรายได้ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีบ้านของ
ไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	รายได้ (ร้อยละ)			รวม
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
เคย	92.8	98.2	95.3	95.2
ไม่เคย	7.2	1.8	4.7	4.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.19

 $\chi = 1.98$, df = 2

P = 0.37

จากตาราง 23 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้มีรายได้ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ผีบ้านสูงถึงร้อยละ 95.2 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง มากถึงร้อยละ 98.2 ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำร้อยละ 92.8 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 5.4 เมื่อพิจารณาที่ผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำร้อยละ 7.2 และเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางร้อยละ 1.8 มีความแตกต่างร้อยละ 5.4 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้มีรายได้แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้าน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.37 เนื่องจากค่า P มากกว่า 0.05 และในขนาดที่เล็กน้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.19

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไทลื้อบ้านแฮะ ในกลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา และกลุ่มอาชีพ ที่แตกต่างกันภายในกลุ่ม ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้านที่ค่อนข้างดูแลให้ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ป่าในหมู่บ้าน อดีตเคยใช้เป็นที่ฝังศพบรรพบุรุษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นในกลุ่มผู้มีรายได้ที่แตกต่างกันพบว่ามี การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้าน แต่ผู้มีรายได้ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความเชื่อเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้านที่ช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1.2 การรวมกลุ่มประกอบพิธีกรรมรดน้ำคำหัวผีเมืองซึ่งจะมีชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านที่มีความเชื่อนับถือผีเมืองที่คอยดูแลปกป้องรักษาตนเองและป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ จะเข้ามารวมกลุ่มร่วมในพิธีกรรม เพื่อแสดงความเคารพนับถือและเป็นการขอโทษที่ได้เคยกระทำการใดๆก็ตามที่ถือว่าการรบกวนผีเมืองทั้งที่เจตนาหรือไม่เจตนา ซึ่งในพิธีกรรมที่จะมีการเข้าทรง โดยผีเมืองจะเข้าไปอาศัยอยู่ร่างผู้ประกอบพิธีกรรม (ข้าวจ้ำ) มีการบอกว่าใครได้ทำการบุกรุกป่าโดยไม่ขออนุญาตหรือตัดไม้ในพื้นที่ป่าบ้างทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นที่อยู่อาศัยของผีเมือง

ทั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณระหว่างกลุ่มอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรในการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมของไทลื้อบ้านแฮะ แยกตามกลุ่มอายุเป็นกลุ่มต่างๆดังนี้กลุ่มวัยผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 21 คน กลุ่มวัยทำงานตอนปลาย (อายุ 35-59 ปี) จำนวน 72 คน กลุ่มวัยทำงานตอนต้น (อายุ 25-34 ปี) จำนวน 41 คน และกลุ่มเยาวชน (อายุ 15-24 ปี) จำนวน 33 คนรวมจำนวน 167 คน รายละเอียด ดังนี้

ตาราง 24 ร้อยละของกลุ่มอายุ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเมืองของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	กลุ่ม (ร้อยละ)				รวม
	15-24 ปี	25-34 ปี	35-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
เคย	90.9	100.0	100.0	90.5	97.0
ไม่เคย	9.1	0.0	0.0	9.5	3.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.25

 $\chi^2 = 10.79$, df = 3

P = 0.01

จากตาราง 24 พบว่าไทลื้อบ้านแสะในกลุ่มต่างๆส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเมืองสูงถึงร้อยละ 97.0 โดยเฉพาะในกลุ่มทำงานทั้งตอนต้นและตอนปลายสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุเคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมร้อยละ 90.5 ซึ่งมีความแตกต่างกันร้อยละ 9.5 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุร้อยละ 9.5 และเป็นกลุ่มทำงานทั้งตอนต้นและตอนปลายร้อยละ 0 มีความแตกต่างร้อยละ 9.5 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มอายุที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแสะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า $P = 0.01$ และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's $V = 0.25$ ที่ทั้งนี้ในกลุ่มวัยทำงานทั้งตอนต้นและตอนปลาย กลุ่มเยาวชนจะเคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้านมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมในบางครั้ง

ตาราง 25 ร้อยละของกลุ่มผู้มีการศึกษา จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเมืองของไทลื้อบ้านแสะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	ระดับการศึกษา (ร้อยละ)			รวม
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
เคย	97.5	93.8	100.0	97.0
ไม่เคย	2.5	6.2	0.0	3.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's $V = 0.10$

$\chi = 1.75$, $df = 2$

$P = 0.42$

จากตาราง 25 พบว่าไทลื้อบ้านแสะในกลุ่มผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเมืองสูงถึงร้อยละ 97.0 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมต้นร้อยละ 93.8 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึง ร้อยละ 6.2 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษามัธยมต้นร้อยละ 6.2 และเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 0 มีความแตกต่างร้อยละ 6.2 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแสะ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้าน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า $P = 0.42$ เนื่องจากค่า P มากกว่า 0.05 และในขนาดที่เล็กน้อย ค่า Cramer's $V = 0.10$

ตาราง 26 ร้อยละของกลุ่มผู้มีอาชีพ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเมืองของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	กลุ่มอาชีพ (ร้อยละ)					รวม
	นักเรียน/นักศึกษา	เกษตรกร	รับจ้าง	รับราชการ	ค้าขาย	
เคย	92.9	97.7	100.0	100.0	100.0	97.0
ไม่เคย	7.1	2.3	0.0	0.0	0.0	3.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.11

 $\chi^2 = 2.11$, df = 4

P = 0.71

จากตาราง 26 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเมืองสูงถึงร้อยละ 97.0 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และรับราชการสูงมากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้เรียน/นักศึกษาร้อยละ 92.9 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 7.1 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาร้อยละ 7.1 และเป็นกลุ่มผู้รับจ้าง ค้าขายและกลุ่มรับราชการร้อยละ 0 มีความแตกต่างร้อยละ 7.1 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่างๆของไทลื้อบ้านแฮะไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้าน อย่างไรก็ตามไม่มีความสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.71 เนื่องจากค่า P มีค่ามากกว่า 0.05 และในขนาดเล็กลงที่ค่า Cramer's V = 0.11

ตาราง 27 ร้อยละของกลุ่มผู้มีรายได้ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเมืองของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	รายได้ (ร้อยละ)			รวม
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
เคย	94.2	100.0	97.7	97.0
ไม่เคย	5.8	0.0	2.3	3.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.15

 $\chi^2 = 3.63$, df = 2

P = 0.16

จากตาราง 27 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้มีรายได้ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ผีเมืองสูงถึงร้อยละ 97.0 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง มากถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำร้อยละ 94.2 ซึ่งมีความแตกต่างกันเพียงร้อยละ 5.8 เมื่อพิจารณาที่ผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำร้อยละ 5.8 และเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางร้อยละ 0 มีความแตกต่างร้อยละ 5.8 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้มีรายได้ที่แตกต่างกันของไทลื้อบ้านแฮะไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีบ้าน อย่างไรก็ตามมีความสำคัญทางสถิติที่ค่า P = 0.16 เนื่องจากค่า P มากกว่า 0.05 และในขนาดที่เล็กน้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.15

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มอายุมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเมืองที่ค่อนข้างดูแลให้ป่าไม่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ป่าในหมู่บ้านทั้งที่เป็นพื้นที่ทำมาหากินและพื้นที่ที่เคยใช้เป็นที่ฝังศพบรรพบุรุษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นในกลุ่มการศึกษา กลุ่มอาชีพ และกลุ่มผู้มีรายได้พบว่าการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเมือง แต่กลุ่มที่แตกต่างกันภายในแต่ละกลุ่มไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเมือง

3.1.1.3 การรวมกลุ่มผู้ทำนาข้าวไร่ ผู้ที่มีนาจะทำการปลูกข้าวนาไร่ ในแต่ละปีก็จะมีการรวมกลุ่มความร่วมมือประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีไร่ที่ช่วยดูแลปกป้องรักษา ไม่ให้เกิดภัยอันตรายใดๆ จากการถางถางพื้นที่ป่าเพื่อเพาะปลูก และให้ผลผลิตดี มีการรวมกลุ่มกัน ประกอบพิธีกรรมหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวไร่

ทั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณระหว่างกลุ่มอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไร ในการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมของไทลื้อบ้านแฮะ แยกตามกลุ่มอายุ เป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้ กลุ่มวัยผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 21 คน กลุ่มวัยทำงานตอนปลาย (อายุ 35-59 ปี) จำนวน 72 คน กลุ่มวัยทำงานตอนต้น (อายุ 25-34 ปี) จำนวน 41 คน และกลุ่มเยาวชน (อายุ 15-24 ปี) จำนวน 33 คน รวมจำนวน 167 คน รายละเอียด ดังนี้

ตาราง 28 ร้อยละของกลุ่มอายุ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่ของไทลื้อ บ้านแฮะปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	กลุ่ม (ร้อยละ)				รวม
	15-24 ปี	25-34 ปี	35-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
เคย	21.2	87.8	93.1	90.5	77.2
ไม่เคย	78.8	12.2	6.9	9.5	22.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.66

 $\chi^2 = 73.88$, df = 3

P = 0.00

จากตาราง 28 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ผีไร่ ถึงร้อยละ 77.2 โดยเฉพาะในกลุ่มทำงานตอนปลายสูงถึงร้อยละ 93.1 ในขณะที่กลุ่มเยาวชน เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมร้อยละ 21.2 ซึ่งมีความแตกต่างกันร้อยละ 71.9 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคย เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มเยาวชนร้อยละ 78.8 และเป็นกลุ่มทำงานตอนปลายร้อยละ 6.9 มีความแตกต่างร้อยละ 71.9 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มอายุที่แตกต่างกัน ของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า $P = 0.00$ และในขนาดปานกลาง ที่ค่า Cramer's V = 0.66 ทั้งนี้ในกลุ่มวัยทำงานทั้งตอนต้นและตอนปลาย กลุ่มผู้

สูงอายุน้อยจะเคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร่มากกว่ากลุ่มเยาวชน เนื่องจากเยาวชนไม่ค่อยที่จะเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมการเพาะปลูกข้าวไร่

ตาราง 29 ร้อยละของกลุ่มผู้มีการศึกษา จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่ของ ไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	ระดับการศึกษา (ร้อยละ)			รวม
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
เคย	91.6	43.8	37.5	77.2
ไม่เคย	8.4	56.2	62.5	22.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.54

 $\chi^2 = 48.75$, df = 2

P = 0.00

จากตาราง 29 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร่ร้อยละ 77.2 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 91.6 ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 37.5 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึง ร้อยละ 54.1 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษามัธยมปลาย ร้อยละ 62.5 และเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 8.4 มีความแตกต่างร้อยละ 54.1 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่างๆของ ไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดปานกลาง ที่ค่า Cramer's V = 0.54 ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจะเคยเข้าร่วมพิธีกรรมมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย

ตารางที่ 30 ร้อยละของกลุ่มผู้มีอาชีพ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร้ของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	กลุ่มอาชีพ (ร้อยละ)					รวม
	นักเรียน/นักศึกษา	เกษตรกร	รับจ้าง	รับราชการ	ค้าขาย	
เคย	14.3	93.2	50.0	0.0	0.0	77.2
ไม่เคย	85.7	6.8	50.0	100.0	100.0	22.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.75

 $\chi^2 = 94.10$, df = 4

P = 0.00

จากตารางที่ 30 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร้ร้อยละ 77.2 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรสูงถึงร้อยละ 93.2 ในขณะที่กลุ่มผู้ประกอบอาชีพรับราชการและค้าขายร้อยละ 0 ซึ่งมีความแตกต่างกันมากถึงร้อยละ 93.2 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มรับราชการและค้าขายร้อยละ 100 และเป็นกลุ่มผู้เกษตรกรร้อยละ 6.8 มีความแตกต่างกันมากถึงร้อยละ 93.2 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่างๆของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และ ในขนาดที่สูง ที่ค่า Cramer's V = 0.75 เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำเกษตรกรรม มีการเพาะปลูกข้าวไร่ที่ต้องอาศัยทรัพยากรป่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของ การผลิต

ตาราง 31 ร้อยละของกลุ่มผู้มีรายได้ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีไร้ของไทลื้อบ้านแสะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	รายได้ (ร้อยละ)			รวม
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
เคย	62.3	87.3	88.4	77.2
ไม่เคย	37.7	12.7	11.6	22.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.30

$\chi^2 = 14.92$, df = 2

P = 0.00

จากตาราง 31 พบว่าไทลื้อบ้านแสะในกลุ่มผู้มีรายได้ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ผีไร้ถึงร้อยละ 77.2 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้สูงถึงร้อยละ 88.4 ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำร้อยละ 62.3 ซึ่งมีความแตกต่างกันเพียงร้อยละ 26.1 เมื่อพิจารณาที่ผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำร้อยละ 37.7 และเป็นกลุ่มผู้มีรายได้สูงร้อยละ 11.6 มีความแตกต่างร้อยละ 26.1 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้มีรายได้ในระดับต่างๆของไทลื้อบ้านแสะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อยที่ค่า Cramer's V = 0.30

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไทลื้อบ้านแสะในกลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา กลุ่มอาชีพ และกลุ่มผู้มีรายได้มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร้ที่ค้อยดูแลให้ป่าที่ชาวบ้านใช้เป็นพื้นที่ทำมาหากินมีความอุดมสมบูรณ์ให้ผลผลิตที่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีอาชีพการเกษตรกรรมมีการเพาะปลูกข้าวไร่ จึงต้องมีการอาศัยทรัพยากรป่าเป็นปัจจัยสำคัญของการผลิต

3.1.2. การรวมกลุ่มความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

3.1.2.1 การรวมกลุ่มเหมืองฝาย จะดำเนินการรวมกลุ่มเฉพาะผู้ที่มีนาเพื่อทำการเพาะปลูกต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาฝาย ซึ่งในอดีตมีการรวมกลุ่มผู้มีนาต้องนำไม้มาช่วยกันกันน้ำเพื่อกักเก็บน้ำใช้ในการเพาะปลูก จะมากน้อยแล้วแต่ปริมาณการมีนาของแต่ละคน ถ้าใครไม่มาช่วยก็จะไม่แบ่งน้ำให้ใช้ในการเพาะปลูก และก็ต้องเข้าร่วมในพิธีกรรมการบวงสรวงผีเหมืองฝาย/ผินาด้วย

ทั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณระหว่างกลุ่มอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีเหมืองมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไร ในการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมของไทลื้อบ้านสะ แยกตามกลุ่มอายุ เป็นกลุ่มต่างๆดังนี้กลุ่มวัยผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 21 คน กลุ่มวัยทำงานตอนปลาย (อายุ 35-59 ปี) จำนวน 72 คน กลุ่มวัยทำงานตอนต้น (อายุ 25-34 ปี) จำนวน 41 คน และกลุ่มเยาวชน (อายุ 15-24 ปี) จำนวน 33 คนรวมจำนวน 167 คน รายละเอียด ดังนี้

ตาราง 32 ร้อยละของกลุ่มอายุ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองฝาย/ผินาดของไทลื้อบ้านสะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	กลุ่ม (ร้อยละ)				รวม
	15-24 ปี	25-34 ปี	35-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
เคย	12.1	65.9	56.9	95.2	55.1
ไม่เคย	87.9	34.1	43.1	4.8	44.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.49

 $\chi^2 = 40.33$, df = 3

P = 0.00

จากตาราง 32 พบว่าไทลื้อบ้านสะในกลุ่มต่างๆส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ผินาดถึงร้อยละ 55.1 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุสูง ถึงร้อยละ 95.2 ในขณะที่กลุ่มเยาวชนไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมร้อยละ 12.1 ซึ่งมีความแตกต่างกันมากถึงร้อยละ 83.1 เมื่อพิจารณาผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มเยาวชนร้อยละ 87.9 และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุร้อยละ 4.8 ซึ่งมีความแตกต่างกันมากถึงร้อยละ 83.1 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มอายุต่างๆของไทลื้อบ้านสะมี

ความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ผิณา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า $P = 0.00$ และในขนาดปานกลาง ที่ค่า Cramer's $V = 0.49$ ทั้งนี้ในกลุ่มวัยทำงานทั้งตอนต้นและตอนปลาย กลุ่มผู้สูงอายุจะเคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ผิณามากกว่ากลุ่มเยาวชน เนื่องจากเยาวชนไม่ค่อยที่จะเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมการเพาะปลูกทางการเกษตรจึงไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรน้ำเท่าที่ควร

ตาราง 33 ร้อยละของกลุ่มผู้มีการศึกษา จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองฝาย/ผิณาของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	ระดับการศึกษา (ร้อยละ)			รวม
	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
เคย	64.7	31.3	31.3	55.1
ไม่เคย	35.3	68.7	68.7	44.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's $V = 0.30$

$\chi^2 = 15.47$, $df = 2$

$P = 0.00$

จากตารางพบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ผิณาร้อยละ 55.1 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 64.7 ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายร้อยละ 31.3 ซึ่งมีความแตกต่างกันถึงร้อยละ 33.4 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษามัธยมต้นและมัธยมปลายร้อยละ 68.7 และเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 35.3 มีความแตกต่างร้อยละ 33.4 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่างๆของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ผิณา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า $P = 0.00$ และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's $V = 0.30$ ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจะเคยเข้าร่วมพิธีกรรมมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย

ตาราง 34 ร้อยละของกลุ่มผู้มีอาชีพ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองฝาย/
 ฝายของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วม ประกอบพิธี กรรม	กลุ่มอาชีพ (ร้อยละ)					รวม
	นักเรียน/ นักศึกษา	เกษตรกร	รับจ้าง	รับราชการ	ค้าขาย	
เคย	14.3	65.9	0.0	100.0	0.0	55.1
ไม่เคย	85.7	34.1	100.0	0.0	100.0	44.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.45

 $\chi^2 = 33.26$, df = 4

P = 0.00

จากตาราง 34 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ฝายร้อยละ 55.1 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพรับราชการสูงถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มผู้ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขายร้อยละ 0 ซึ่งมีความแตกต่างกันมากถึงร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มรับจ้างและค้าขายร้อยละ 100 และเป็นกลุ่มผู้ประกอบอาชีพรับราชการร้อยละ 0 มีความแตกต่างกันมากถึงร้อยละ 100 ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่างๆของไทลื้อบ้านแฮะมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีไร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่า P = 0.00 และในขนาดที่น้อย ที่ค่า Cramer's V = 0.45

ตาราง 35 ร้อยละของกลุ่มผู้มีรายได้ จำแนกตามการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองฝาย/
 ฝายของไทลื้อบ้านแฮะ ปี 2545

การเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม	รายได้ (ร้อยละ)			รวม
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
เคย	53.6	60.0	51.2	55.1
ไม่เคย	46.4	40.0	48.8	44.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

2

ค่า Cramer's V = 0.07

 $\chi^2 = 14.92$, df = 2

P = 0.65

จากตาราง 35 พบว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มผู้มีรายได้ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ฝายถึงร้อยละ 55.1 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง ถึงร้อยละ 60.0 ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้สูง ร้อยละ 51.2 มีความแตกต่างกันเพียงร้อยละ 8.8 ซึ่งถือว่าไม่มีความแตกต่าง เมื่อพิจารณาที่ผู้ไม่เคยเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมพบว่าเป็นกลุ่มผู้มีรายได้สูงร้อยละ 48.8 และเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางร้อยละ 40.0 มีความแตกต่างร้อยละ 8.8 ถือว่าไม่มีความแตกต่างกัน ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่ากลุ่มผู้มีรายได้ในระดับต่างๆของไทลื้อบ้านแฮะไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ฝาย เนื่องจากค่า P มีค่ามากกว่า 0.05

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าไทลื้อบ้านแฮะในกลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา และกลุ่มอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ฝายที่ค่อนข้างดูแลให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์เพียงพอแก่การทำเกษตรของชาวบ้านให้ผลผลิตที่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นกลุ่มผู้มีรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมผีเหมืองฝาย/ฝาย

3.2 การรวมกลุ่มความร่วมมือแบบเป็นทางการ

จากระบบความเชื่อของชาวไทลื้อบ้านแะที่มีวิถีชีวิตความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ (ผีเมือง ผีบ้าน ผีไร่) ที่คอยปกป้องรักษาดูแลชาวบ้านและพื้นที่ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการปลูกฝังสืบต่อกันมา เกิดการยอมรับในระบบสังคมภายนอกขึ้น ทั้งนี้ทางหน่วยงานของรัฐบาลมองเห็นความสำคัญจุดดังกล่าว ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงได้ให้การสนับสนุนผ่านทางกรมป่าไม้เข้ามาส่งเสริมการจัดตั้งป่าชุมชนครั้งนี้ ได้มีการนำกลุ่มแกนนำของหมู่บ้านที่ได้จัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ดูแลรักษาป่าของชุมชนที่มีอยู่ในลักษณะไม่เป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการ เข้ารับการอบรม ดูงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานและจัดเป็นกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านแะในรูปของคณะกรรมการที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบที่เป็นทางการขึ้น โดยมีกลุ่มของครูที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านร่วมเป็นกลุ่มกรรมการด้วย ทั้งนี้ได้มีการเสนอพื้นที่ป่าบ้านแะจำนวน 52 ไร่ ประกาศเป็นเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านแะ โดยกรมป่าไม้ ทั้งนี้กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการเสนอการอนุมัติ โดยมีกฎระเบียบที่ร่างขึ้นจากการระดมความคิดของคนในชุมชนเพิ่มเติมฉบับเดิม ร่วมกันดูแลมิให้ผู้ใดเข้าไปใช้ประโยชน์ภายในป่าเนื่องจากกลัวเรื่องไฟป่า การบุกรุกพื้นที่ป่า และมีกิจกรรมการเพาะพันธุ์กล้าต้นไม้ประเภทไม้ดู่ ไม้มะค่า ดำเนินการเพาะปลูกร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียนในลักษณะดังนี้ ประการแรก การปลูกขยายพื้นที่ป่าบริเวณที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน อาศัยนักเรียนเป็นผู้เพาะปลูก กล้าพันธุ์ไม้ยืนต้นภายใต้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์จากกรมป่าไม้ และการดูแลให้คำปรึกษาผ่านทางครูเพื่อใช้ในการปลูกขยายพื้นที่ป่าในบริเวณต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น การปลูกบริเวณเขตติดต่อกับป่าชุมชนเพื่อขยายพื้นที่ป่า การปลูกตามสวนไร่ของกลุ่มชาวบ้านที่สนใจ ประการที่สองการอนุรักษ์ป่าโดยกลุ่มนักเรียนนำเมล็ดพันธุ์กล้าไม้ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมป่าไม้มาใส่หีบห่อหุ้มเข้าไปในพื้นที่ป่าชุมชน ประการที่สาม การของบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล แม่ลาว ในการซื้อพันธุ์กล้าไม้ยืนต้นปลูกขยายพื้นที่ป่า ในการรวมกลุ่มเหมืองฝาย จากระบบความเชื่อการนับถือผีเหมืองฝาย/ผิวนา ที่มีผลต่อการรวมกลุ่มความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์และประกอบกับแนวทางการพัฒนาของการก่อสร้างระบบฝายคอนกรีต ที่ไทลื้อบ้านแะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (กรมชลประทาน) เข้ามาก่อสร้างฝายคอนกรีต ทดแทนฝายไม้ที่มีมาแต่เดิม ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมระบบการรวมกลุ่มความร่วมมือบนพื้นฐานความเชื่อผีเหมืองฝาย/ผิวนา จากเดิมที่มีการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการกลายมาเป็นแบบที่เป็นทางการขึ้น ในรูปของคณะกรรมการที่มีระบบการบริหารการใช้รูปแบบฝายคอนกรีต ที่ต้องมีการปิด-เปิดประตูน้ำ โดยที่ยังคงระบบการทำงานแบบเดิมไว้ในลักษณะของการมีนายฝายมีราม (ผู้เก็บเงิน) และพิธีกรรมการบวงสรวงผีเหมืองฝาย/ผิวนา

ดังนั้นสรุปกลุ่มไทลื้อบ้านแฮะยังคงที่มีความผูกพันกับระบบความเชื่อการนับถือผีเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตไม่ว่าจะกิจกรรมใดๆ มักจะมีการบอกกล่าวทั้งในลักษณะของส่วนบุคคลและส่วนรวมผ่านการรวมกลุ่มความร่วมมือของพิธีกรรมการขนานศาลกล่าวและการบวงสรวงเลี้ยงผีบรรพบุรุษ (ผีเมือง ผีบ้าน ผีไร่ และผีเหมืองฝาย/ฝินา) เพื่อช่วยในการดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรป่าไม้และน้ำในเขตพื้นที่บ้านแฮะที่ยังคงรักษาความอุดมสมบูรณ์และคงความหลากหลายทางชีวภาพ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University